

SFATUL DOMNESC AL LUI PETRU ȘCHIOPUL

În istoriografia noastră medievală există incertitudini chiar la stabilirea filiației domnilor¹ și este ușor de imaginat în ce măsură sporesc dificultățile în privința cercetării aplicate boierimii. Cauzele – caracterul irelevant al izvoarelor documentare și cel lapidar al cronisticii – au condus spre soluția urmăririi situației proprietății, adică o muncă anevoioasă și cu rezultate minime. În plus, nu este vorba doar de a stabili simpla componentă a sfatului domnesc, în diferite epoci, sau eventualele legături de rudenie între membrii acestuia. Ideal ar trebui puse în evidență grupările, „partidele“, personalitățile, deși, în condițiile amintite, asemenea năzuințe par în general compromise. Paradoxal, de mai mare ajutor sunt, până la urmă, izvoarele externe: rapoartele diplomatice, relațiile călătorilor străini, corespondența vremii etc.

O situație inedită, ieșită din comun poate însă arunca o lumină asupra realităților respective. Reacția țării, în speță a boierilor, în fața unui domn străin – fie el muntean, dar oricum un ne-Mușatin – devine extrem de semnificativă. De aceea domnii precum cele ale unui Despot sau Gaspar Grațiani, de pildă, nu în ultimul rând, a lui Petru Șchiopul, merită o atenție deosebită.

În privința istoriografiei acestei chestiuni, Petru Șchiopul a stat desigur în atenția multor autori, unii dintre dregătorii săi beneficiind, de asemenea, de un tratament similar. Firește, trebuie să începem cu N. Iorga care „ne-a obligat“ să-l urmărim pas cu pas în această întreprindere. Veritabila sa monografie, de la sfârșitul veacului trecut, a epuizat practic multe aspecte legate de acest subiect². Cercetat tangențial și de alți specialiști, fie în lucrări speciale, dar de mai mică întindere, fie în cadrul unor sinteze³, Petru Șchiopul nu a mai beneficiat de vreo monografie, exceptând-o pe cea relativ recentă a regretatului Gheorghe David⁴. Explicația, sau mai curând „vina“ o poartă, încă o dată, N. Iorga, care a făcut posibilă doar cercetarea unor aspecte marginale ale problemei, unul din acestea fiind și evoluția sfatului domnesc.

S-a încercat aici o tratare cronologică, urmărindu-se coordonatele Sfatului, succesiv, pentru cele două domnii a lui Petru vodă, apoi evoluția celor care l-au urmat în exil, după 1591, dar și pe cât a fost posibil, hiatusul din 1579-1582, provocat de domnia lui Iancu Sasul.

Pentru prima domnie (1574-1579), sfatul domnesc apare menționat documentar de 27 de ori, între 5 martie 1575 și 21 septembrie 1579. Pare un adevărat record față de predecesorii săi, dacă ne gândim doar la cei mai apropiați: în a doua domnie a lui Alexandru Lăpușeanu sfatul nu este menționat niciodată, de 25 de ori la Bogdan Lăpușeanu și de 15 ori la Ioan vodă⁵.

De aici se pot trage felurite concluzii, cea mai facilă fiind aceea că Alexandru vodă a guvernat ca un tiran în a doua domnie și oricum nu mai putea

¹ Este și cazul lui Petru Șchiopul, confundat multă vreme cu Petru cel Tânăr, inclusiv de N. Iorga. Problema a fost rezolvată abia de St. Nicolaescu, *Petru vodă cel Tânăr și Petru vodă Șchiopul. O chestiune controversată din istoria românilor. Îndreptări, lămuriri și întregiri cu privire la filiațiunea și domniile lor*, București, 1915.

² Hurmuzaki-Iorga, *Documente privitoare la istoria românilor*, XI, București, 1900, *Prefața*.

³ Constantin C. Giurescu, *Istoria românilor*, II/2, ediția a IV-a, București, 1943; Gh. I. Brătianu, *Sfatul domnesc și adunarea stărilor în principatele române*, București, 1995; N. Stoicescu, *Dicționar al marilor dregători din Moldova. Secolele XIV-XVII*, București, 1971.

⁴ Gheorghe David, *Petru Șchiopul*, București, 1984.

⁵ *D.I.R.*, XVI, A, vol. II-III, *passim*.

convoca sfatul odată ce își măcelărise toți boierii⁶. Fiul, Bogdan, fiind nevârstnic, va fi fost îngrădit atât de mamă cât și de boieri⁷. Chiar și sfatul lui Ioan vodă, cu numai 15 mențiuni în doi ani ar indica spre o domnie autoritară⁸. În sfârșit, Petru Șchiopul, de a cărui tutelare de către boieri s-a vorbit atât în istoriografia noastră, ar confirma și el o relație între psihologie și statistică.

În realitate, nimic nu este mai fals decât o asemenea aserțiune. A doua domnie a lui Alexandru Lăpușeanu (1564-1568) a fost una extrem de agitată, datorită numărului mare de претенdenți; marele logofăt a fost o lungă perioadă prizonier în Transilvania și, oricum, din acea vreme ne-au rămas doar 13 documente⁹. O „cadență“ de 6-7 mențiuni ale sfatului există atât la Bogdan Lăpușeanu (1568-1572) și la Ioan vodă (1572-1574) cât și, în sfârșit, la Petru (1574-1579). Apoi această statistică ar putea fi valabilă, s-ar preta la anumite concluzii, doar în cazul unei istorii mai „stabile“ decât a noastră, a unei mari puteri de pildă, dacă termenul s-ar putea aplica secolului al XVI-lea, dar în nici un caz Țării Moldovei.

Nu este locul aici pentru o expunere a dificultăților întâmpinate de Petru vodă la ocuparea tronului. O radiografie a societății moldovene din ultimele decenii ale secolului al XVI-lea ar necesita un spațiu prea întins și, oricum, subiectul a fost deja tratat exhaustiv¹⁰. Să notăm, totuși, că scurta epopee eroică a lui Ioan vodă se terminase catastrofal pentru țară. Masacrul de la Roșcani, din iunie 1574, a fost semnalul pentru declanșarea unui jaf cumplit al tătarilor¹¹, șocul fiind resimțit mult timp după aceea. Eroarea de apreciere a lui Ioan, ce va fi crezut prea mult în declinul puterii otomane după Lepanto, a costat mult prea scump Țara Moldovei. A fost însă o mare șansă că succesorul la scaunul Țării a fost tocmai persoana potrivită unei necesare epoci de refacere. Confundat multă vreme de istoriografia noastră cu Petru cel Tânăr, fiul Chiajnei și al lui Mircea Ciobanul, Petru Șchiopul era, în realitate, fiul lui Mircea „Pribeagul“, deci nepotul lui Mircea cel Rău și astfel strănepot al lui Vlad Țepeș¹². Fratele mai mare, Alexandru-Mircea, domnea deja în Țara Românească, un altul, Miloș, trăind la Constantinopole.

Primit cu neîncredere, dacă nu chiar cu „uimire“¹³ de noii săi supuși, Petru avea pe lângă handicapul fizic, real sau exagerat de moldoveni, și importanta „vină“ de a fi muntean. Adăugând și vorbirea defectuoasă, viciată de aplicarea unor reguli fonetice turcești - între două consoane intercala mereu o vocală¹⁴! - ca și caracterul mult prea blând pentru a fi pe placul unei țări prea aspre, ne putem imagina avatarurile noului domn. De altfel, înclinații prea războinice nici nu putea avea cel crescut în umbra Porții, o limbă românească bună nu putea vorbi, iarăși, cel născut în pribegie, ajuns pe pământul țării când trecuse probabil de 40 de ani¹⁵. Calități mari au

⁶ Gh. Ghibănescu, *Surete și izvoade*, XII, Iași, 1924, p. XII.

⁷ N. Iorga, *Istoria românilor*, V, București, 1937, p. 98.

⁸ *Ibidem*, p. 144; Gh.I. Brătianu, *op. cit.*, p. 141.

⁹ Gh. Pungă, *Țara Moldovei în vremea lui Alexandru Lăpușeanu*, Iași, 1993, p. 113.

¹⁰ Idem, *Țara Moldovei în contextul relațiilor internaționale (1538-1572)*, Iași, 1994.

¹¹ Grigore Urcuș, *Letopisețul Țării Moldovei*, București, 1978, p. 162.

¹² St. Nicolaescu, *op. cit.*

¹³ N. Iorga, *op. cit.*, p. 157.

¹⁴ Alexandra Roman, *Considerații asupra grafiei din documentele și însemnările românești scrise de Petru Șchiopul*, în „Limba română“, 1, XXVI/1997, p. 63-78.

¹⁵ St. Nicolaescu, *op. cit.*, p. 12 și 30.

precumpănit însă aceste defecte. Abil diplomat, Petru vodă a trebuit și a reușit, în plan intern, să-și apropie marea boierime.

Condițiile vitrege ale începutului domniei lui Petru vodă explică convocarea relativ târzie a primului sfat. Într-adevăr, dacă socotim începutul real al domniei la 11 iunie 1574, adică data asasinării lui Ioan vodă la Roșcani (data oficială, a numirii la Poartă, fiind 28 februarie)¹⁶, primul sfat apare, am văzut, abia la 5 martie 1575, deci după aproape nouă luni.

Să nu uităm, însă, că turcii au plecat din țară abia toamna târziu¹⁷, iar tătarii au prădat la granița sudică a Poloniei până în anul următor¹⁸. După cum observa și N. Iorga, în aceste condiții, Petru a trebuit să facă eforturi „pentru a îngrămădi în juru-i întreaga nobilime moldovenească, iertând trecutul și renunțând la căpetuiala rudelor, tovarășilor de exil, seizilor munteni ai familiei Mirceștilor”¹⁹. De altfel, dacă o parte însemnată a boierimii trebuie să fi pierit în vara lui 1574, în cursul războiului, o altă parte, în frunte cu Lupe Huru, socrul lui Ioan vodă și Ioan Golâi, marele logofăt, s-a retras în Polonia; în sfârșit, o grupare se refugiase în Ardeal, precum logofătul Petru Albotă și fiul său Gorcea²⁰. În orice caz, eforturile de reconciliere ale lui Petru au dat roade, astfel că în sfatul de la 5 martie regăsim șapte boieri ai lui Ioan vodă²¹.

Lista începe cu Zbierea, boier fără dregătorie, dar se vede cu o poziție însemnată la curte. Nu știm exact ce legătură avea cu Ionașcu Zbierea, cel decapitat de Ioan vodă „în ziua de Paști” 1572²². Se trăgea oricum dintr-o familie veche, un Zbierea fiind părcălab al lui Ștefan cel Mare, iar un altul, poate fiul, a fost dregător al lui Ștefan cel Tânăr și al lui Petru Rareș. Un urmaș târziu, realizând monografia familiei, la sfârșitul secolului al XIX-lea, îi cobora prin artificii istorico-lingvistice ingenioase, demne de un B. P. Hasdeu, până la întemeierea Moldovei, sau măcar până la Alexandru cel Bun²³. În orice caz, cel în discuție, confundat de N. Stoicescu cu cel ucis de Ioan vodă²⁴, a fost apoi părcălab de Orhei²⁵ și apoi de Hotin (la 22 februarie 1578)²⁶. De la această ultimă dată nu îl mai găsim menționat.

Mare logofăt era Ioan Golia (Golâi/Golâi), ce ocupase aceeași înaltă dregătorie și la Ioan vodă. A fost confundat, uneori, cu fratele său, Ieremia, părcălab de Hotin, mort în vara lui 1574²⁷. Ambii erau fiii lui Lazăr (Lazor) Golia, diac la Petru Rareș, la 1533²⁸, și ai Elenei. Ioan Golia a avut aptitudini cărturărești, fiind „patronul” logofeților caligrafi și ctitorul acelei prime „biserice de piatră” de la viitoarea mănăstire Golia din Iași. Căsătorit cu „cneaghina” Ana, a avut mai mulți copii, între care Mihail și Cârștina²⁹. A fost posesorul unui domeniu respectabil, Golăieștii Iașilor fiind satul cel mai cunoscut, urmat de Ocsentia pe Nistru,

¹⁶ Hurmuzaki-Iorga, *op. cit.*, p. XXIV.

¹⁷ În noiembrie, Cigala nu ajunsese încă la Constantinopol (*Ibidem*, p. XXVII).

¹⁸ *Ibidem*, p. XXVIII.

¹⁹ *Ibidem*, p. XXIX.

²⁰ *Ibidem*, p. XXX.

²¹ *D.I.R.*, XVI, A, III, p. 42-44.

²² Gr. Ureche, *op. cit.*, p. 152.

²³ Ion G. Sbiera, *Familia Sbiera, după tradițiune și istorie și amintiri din viața autorului*, Cernăuți, 1899, p. 24-32.

²⁴ N. Stoicescu, *op. cit.*, p. 336-337.

²⁵ *D.I.R.*, XVI, A, III, p. 59.

²⁶ *Ibidem*, p. 93.

²⁷ N. Iorga, *op. cit.*, p. 158; după Sever Zotta, cei doi nu erau frați, Ieremia lipsind din pomelnicul de la Golia (*Mănăstirea Golia. Schiță istorică*, în BCMI, 1924, extras, p. 22-23).

²⁸ *D.I.R.*, XVI, A, I, p. 351, 354, 359, 361, 368.

²⁹ *Idem*, III, p. 197.

Rujinți pe Ciuhur, Iucșani pe Jijia, fără a mai socoti via cu crame și pivnițe de la Cotnari³⁰. Ocupând înalta dregătorie aproape tot cursul primei domnii a lui Petru, a fost înlocuit spre sfârșitul acesteia, de la 2 aprilie 1579, cu Gheorghe³¹. Pe la 1580 a fost ucis, nu știm din ce pricini, de Iancu Sasul³².

În ordinea importanței ar urma Cozma Murgul, mare vornic al Țării de Jos, boier fără dregătorie atât la Bogdan Lăpușneanu cât și la Ioan vodă. A fost mare vornic în toată perioada primei domnii a lui Petru, dispărând apoi și din sfatul lui Iancu Sasul și din cel al lui Petru, la a doua domnie. Nu știm prea multe despre familia sa și ce legătură va fi avut cu acel Oană (Ion) Murgu, dăruit de Ștefan cel Mare cu două sate la 3 octombrie 1491³³. Nu trebuie confundat cu un alt Murgu, poate o rudă, pârcălab de Roman în aceeași vreme (1576-1579)³⁴.

Simion Bilăi, vornicul Țării de Sus³⁵, a trecut și el prin sfatul predecesorului lui Petru, la care ocupase dregătoria de stolnic³⁶. A dispărut la Iancu Sasul, poate ucis de acesta, odată ce nu îl mai întâlnim la Petru vodă. Căsătorit cu Sinclitichia, fiica lui Gavril logofăt, a avut doi băieți, pe Ionașcu, mare vâtaf de Suceava și Iurașco Bilavici, diac între 1577 și 1579³⁷.

„Noutățile“ apar în rândul pârcălabilor. Cel de Hotin – Cârstea Ghionea (sau Ghenovici) – a avut o carieră impresionantă³⁸. Dispărut din sfat în timpul lui Iancu Sasul a redevenit pârcălab, acum de Neamț, la a doua domnie a lui Petru³⁹. Ascensiunea îi începe însă abia odată cu Movileștii, la care a fost mare vornic al Țării de Sus, aceeași dregătorie ocupând-o și la Ștefan al II-lea Tomșa⁴⁰.

Andronic⁴¹ și Dragul⁴² – ceilalți vremelnici pârcălabi de Hotin – sunt personaje puțin cunoscute. Ultimul a fost și pârcălab de Neamț împreună cu un Petrașco⁴³, la fel de obscur. Toma Berheci și Burciul, pârcălabii de Roman, sunt ceva mai cunoscuți. Primul vine, în orice caz, dintr-o familie cu oarecare prestigiu⁴⁴. Fiul lui Lupe Berheci, era căsătorit cu Anghelina, fiica lui Andreica Șeptilici. Logofăt al doilea la Lăpușneni⁴⁵, până la venirea lui Ioan Golia a „învățat“ și în actele lui Ioan vodă (la 19 august 1572)⁴⁶. La Petru a mai fost și pârcălab de Neamț (1576)⁴⁷, pentru ca apoi să dispară, poate și din cauza vârstei. Burciul (sau Borcea) a fost și comis, între 1576 și 1578. Cum a alternat

³⁰ *Ibidem*, p. 36.

³¹ *Ibidem*, p. 36.

³² Însemnarea tergală a „mitropolitului Teofan pe un Tetraevanghel răscumpărat la Liov: „și chinuindu-l Iancul voievod, nefiind vinovat, în sfârșit i-a tăiat capul etc“(Ștefan Berechet, *Documente slave de prin arhivele ruse*, București, 1920, p. 9-10). Curios, S. Zotta nu a cunoscut această însemnare, crezând că Ioan Golia a murit pe la 1584 ! (*op. cit.*, p. 27), revenind asupra problemei mai târziu.

³³ *Idem*, XV, II, p. 169.

³⁴ *Idem*, XVI, III, p. 74-123; N. Stoicescu, *op. cit.*, p. 319.

³⁵ *D.I.R.*, XVI, A, III, p. 44-123.

³⁶ *Ibidem*, p. 10-36.

³⁷ N. Stoicescu, *op. cit.*, p. 293-294.

³⁸ *Ibidem*, p. 299-300.

³⁹ *D.I.R.*, XVI, A, III, p. 199, 456.

⁴⁰ N. Stoicescu, *op. cit.*, p. 299-300.

⁴¹ *D.I.R.*, XVI, A, III, p. 44-100.

⁴² *Ibidem*, p. 44-96.

⁴³ *Ibidem*, p. 44, 57, 87.

⁴⁴ Șt. S. Gorovci, *Urecheștii – model de ascensiune socială*, în AIIA Iași, XXIX, 1992, p. 503.

⁴⁵ *D.I.R.*, XVI, A, II, p. 34.

⁴⁶ *Idem*, XVI, III, p. 8. Primul document contrasemnat de Ioan Golia este din 5 octombrie 1572 (*Ibidem*, p. 9).

⁴⁷ *Ibidem*, p. 65, 67, 68, 70, 71, 93.

mereu cu un Popescu, ne putem întreba dacă nu este vorba, în realitate, de același personaj, un Burciul Popescu⁴⁸.

Slăvilă a fost, ca și Murgul și Bilăi, unul din cei care l-au trădat, la Cahul, pe Ioan vodă, trecând, în ajunul bătăliei, la Petru⁴⁹. Portar al Sucevei și (deci) hatman până la 22 februarie 1578⁵⁰, îl mai găsim menționat de două ori, ca mare vornic al Țării de Sus⁵¹, pentru ca ulterior să dispară. Pârcălabul de Orhei, Negrilă - poate o rudă a hatmanului Simeon Negrilă, cel implicat în complotul de la începutul domniei lui Alexandru Lăpușneanu⁵² - apare în sfat doar două luni (martie - mai 1575)⁵³.

Un Gavril mare spătar (1575 - iulie 1578)⁵⁴ apare simultan cu Gavril pârcălab de Hotin⁵⁵; un al treilea, care apare la 20 iulie 1577⁵⁶, fiind un personaj celebru: marele logofăt al Lăpușnenilor.

Probleme ridică Iani vistierul. Aflat în această dregătorie și la Ioan vodă și, cu unele întreruperi, în ambele domnii ale lui Petru, a fost și comis la Iancu Sasul. Să fie celebrul Iani Cantacuzino, legat ulterior și de Mihai Viteazul sau, mai curând, Iani Calughera, grec din Pagoniana, cel căsătorit cu o Elisaftha⁵⁷ ?

Iurașcu Vartic, marele paharnic, greu de deosebit de fratele Ionașcu, vine dintr-o familie cu greutate. Tatăl, Petru Vartic, a fost dregător (hatman) al Rareșeștilor⁵⁸. Iurașcu a mai fost și pârcălab de Hotin. Una din fiicele sale, Anghelina, a fost îngropată la Galata, în schimbul unei danii către mănăstire⁵⁹, acesta sugerând și apropierea strânsă de Petru Șchiopul. În orice caz, Iurașcu i-a supraviețuit fratelui, o dată ce dania respectivă, satul Malitinți din ținutul Cernăuților, a slujit și pomenirii lui Ionașcu. La 7 mai 1586, Vasilca, văduva lui Iurașcu, răscumpără satul⁶⁰. Ionașcu apare ultima dată menționat la 6 ianuarie 1583 ca mare vornic al Țării de Jos⁶¹, deci cei doi au murit într-un interval destul de scurt, în a doua domnie a lui Petru.

Stolnicul Nicola Hrisoverghis, Nicola „Românul“ la N. Iorga, unul din intimii lui Petru ar fi rămas alături de el până la sfârșit, cum credea marele istoric⁶². Un Nicola l-a slujit și pe Iancu Sasul, ca portar al Sucevei⁶³ și, după o ultimă mențiune ca pârcălab de Roman, în 1584⁶⁴, dispare și el din sfat. N. Stoicescu credea că ar fi vorba de două personaje distincte: un mare spătar și un pârcălab de Neamț⁶⁵. În realitate, întâlnim doar la 14 martie 1583, simultan, un Nicola pârcălab de Hotin și unul de Roman, nici unul ca pârcălab de Neamț⁶⁶.

⁴⁸ *Ibidem*, p. 67, 68, 70, 71, 76, 77, 80, 81, 84, 85.

⁴⁹ Gr. Ureche, *op. cit.*, p. 160.

⁵⁰ *D.I.R.*, XVI, A, III, p. 44-93.

⁵¹ La 19 august și 21 septembrie 1579 - ultimul sfat al lui Petru vodă (*Ibidem*, p. 120, respectiv, p. 123).

⁵² Gh. Pungă, *Țara Moldovei în vremea lui Alexandru Lăpușneanu*, p. 100 și urm.

⁵³ *D.I.R.*, XVI, A, III, p. 44, 46, 48, 50.

⁵⁴ *Ibidem*, p. 44-100.

⁵⁵ *Ibidem*, p. 57-93.

⁵⁶ *Ibidem*, p. 90.

⁵⁷ Ne putem întreba și dacă Iane, vistierul lui Petru, este același cu Iane comisul lui Iancu; mențiunile ca vistier (*Ibidem*, p. 10 etc.).

⁵⁸ N. Iorga îl credea de origine armeană (*op. cit.*, p. 158).

⁵⁹ *D.I.R.*, XVI, A, III, p. 319.

⁶⁰ *Ibidem*.

⁶¹ *Ibidem*, p. 199.

⁶² Hurmuzaki-Iorga, *op. cit.*, p. XXX.

⁶³ *D.I.R.*, XVI, A, III, p. 180, 181, 183, 186.

⁶⁴ *Ibidem*, p. 246.

⁶⁵ N. Stoicescu, *op. cit.*, p. 321.

⁶⁶ *D.I.R.*, XVI, A, III, p. 202.

Nu știm dacă alt pârcălab de Roman, Sava⁶⁷, este același cu stolnicul ultimilor ani de domnie ai lui Petru (1587-1591)⁶⁸.

Evident, în timp, apar figuri noi. Un Lupu (Luca) Stroici, de pildă, personaj celebru mai apoi, încă tânăr în această epocă, venea cu argumentul unor studii solide din Transilvania, poate la Bistrița, sub îndrumarea tatălui, Ioan Stroici, cămăraș de Rodna în anii Rareșeștilor⁶⁹. Vistier în 1579⁷⁰, ajunge mare logofăt la Iancu Sasul, fiind păstrat ca atare și de Petru⁷¹. Este posibil ca marele vistier din 1579 să fi fost, totuși, Ioan Stroici⁷², dar în acest caz, apare întrebarea cum a ajuns fiul Luca direct mare logofăt – al doilea om în stat – fără a parcurge vreo treaptă intermediară din *cursus honorum*.

Cei trei (sau patru ?) Gheorghe apar în sfat (firește) fără nume de familie, care ar da un indiciu de identificare. La 22 februarie 1579 apar însă, simultan, Gheorghe mare logofăt și Gheorghe vistier. Despre ultimul, N. Iorga credea că este vechiul Jurjea, vistierul lui Bogdan Lăpușneanu⁷³. Gheorghe logofătul ar putea fi soțul Alexandrei, sora lui Petru, deci cumnat cu domnul și alături de el până la sfârșit. Evident, acesta este sigur diferit de Gheorghe pârcălab de Hotin la Iancu Sasul.

O altă figură interesantă a fost și Condrea Bucium, ceașnic la Ioan vodă⁷⁴ și pârcălab de Orhei la Petru (1575-1578)⁷⁵. Se observă că a ocupat acest post exact în punctul culminant al agitațiilor căzăcești dar, mai norocos decât predecesorii săi, îl aflăm, în aprilie 1579, pârcălab de Neamț⁷⁶. Adevărata ascensiune o începe sub Iancu Sasul la care ajunge mare vornic al Țării de Jos⁷⁷, redevenind pârcălab la Petru⁷⁸. Din nou mare vornic în ultimii ani ai acestuia, a fost unul din puținii care rămâne în dregătorie și la Aron Tiranul⁷⁹.

Melentie Balica, pe care N. Iorga îl confundă cu fiul său Isac⁸⁰, a fost și el unul din boierii ce și-au început *cursus honorum* la domnia lui Petru. Ceașnic (1576-1578)⁸¹ și apoi portar al Sucevei (din 1579)⁸², a păstrat această ultimă dregătorie și la Iancu Sasul⁸³ și, parțial, în a doua domnie a lui Petru⁸⁴. Tatăl, Gherghina Buzescu, pitar în Țara Românească, a fost căsătorit cu Maria, fiica lui Petru Rareș. Au rezultat, în afara lui Melentie, alte două fete – Elena și Elisafra – măritate cu Ioan Stroici și, respectiv, cu Dumitru Barnovschi, Luca Stroici și viitorul domn Miron fiind deci nepoții lui Melentie. Cum Gherghina a murit de timpuriu, Maria Rareș s-a recăsătorit cu Ioan Moghilă logofăt, și el la a doua căsătorie. Din prima îi avea Toader, pe Ana-Șcheauca și pe Greaca, din

⁶⁷ *Ibidem*, p. 74, 100.

⁶⁸ Un Sandul Sava apare ca stolnic în sfatul lui Alexandru Lăpușneanu, în 1560 (*D.I.R.*, XVI, A, II, p. 152), dar este puțin probabil să fie același cu cel din 1587-1591 (*Idem*, III, p. 341 și urm).

⁶⁹ Gh. Pungă, *op. cit.*, p. 205, nota 38.

⁷⁰ *D.I.R.*, XVI, A, III, p. 106.

⁷¹ *Ibidem*, p. 132.

⁷² Șt.S. Gorovei, *op. cit.*, p. 504-505 (arborele genealogic).

⁷³ N. Iorga *op. cit.*, p. 158.

⁷⁴ *D.I.R.*, XVI, A, III, p. 10 și urm.

⁷⁵ *Ibidem*, p. 58.

⁷⁶ *Ibidem*, p. 106.

⁷⁷ *Ibidem*, p. 133 și urm.

⁷⁸ *Ibidem*, p. 241.

⁷⁹ *Ibidem*, p. 341 și, respectiv, *idem*, IV, p. 40.

⁸⁰ N. Iorga *op. cit.*, p. 180.

⁸¹ *D.I.R.*, XVI, A, III, p. 74, 76, 77, 80; 82, 84, 96, 100.

⁸² *Ibidem*, p. 106 și urm.

⁸³ *Ibidem*, p. 133 și urm.

⁸⁴ *Ibidem*, p. 133 și urm.

a doua, deci cu Maria, pe Ieremia, Simion și Gheorghe. Aceștia au fost nu doar frați după mamă cu Melentie dar și cumnați, pentru că acesta s-a căsătorit cu Ana-Șcheauca, sora sa vitregă⁸⁵! Ctitor, pe la 1583-1586, al mănăstirii omonime din marginea Iașilor (actuala Frumoasa) o va închina metoh mănăstirii de pe Muntele Sinai. Această aplecare spre cele sfinte a fost, se pare, cauzată de o rană gravă, căpătată în cursul unei lupte cu cazacii, în toamna anului 1582. De altfel, spre sfârșitul vieții, el pare să se fi călugărit, Al. I. Gonța crezând că Melentie ar fi fost tocmai numele de monah, cel de mirean fiind Leonte⁸⁶. Se pare că a fost o decizie de ultimă oră, identică cu cea a lui Alexandru Lăpușneanu, odată ce, murind la începutul lui august 1586⁸⁷, apare încă menționat în sfat, la 26 februarie a aceluiași an⁸⁸. Oricum, personaj de prim rang, Melentie (Leonte ?) Balica a fost, alături de domn însuși, un alt muntean bine implantat în Țara Moldovei.

Încolo, după expresia lui N. Iorga – „tot oameni de improviatație, ridicați din nimic, Burtea, Cocora, Pojoca, Popăscul”⁸⁹. Acestor personaje obscure le-am mai putea adăuga un Cămărzan, Pațea sau Casin. Cum primii doi au fost pârčalabi de Orhei, bastionul din calea cazacilor, le putem deduce oarecum soarta.

Prezențe efemere în sfat au avut și un Dumitru postelnic (poate cel din vremea lui Alexandru Lăpușneanu) sau Stoica comis, ambii doar câteva luni, în 1575⁹⁰.

Relativ la sfatul primei domnii a lui Petru vodă, să observăm, deocamdată, că această manieră de prezentare a marilor dregători poate să pară seacă, nesemnificativă - o simplă alăturare de fișe biografice. Din păcate (sau, mai curând, din fericire!) se pare că au lipsit cu desăvârșire „partidele”, grupările boierești, care au făcut viața amară atâtor predecesori ai lui Petru. Atunci când un raport venețian, din 1574, afirma că „moldovenii nu vor să se supună lui Petru, pentru că nu e din neamul lor, ci e frate cu Alexandru, domnul Munteniei”⁹¹, prin oponenți am fi tentați să-i înțelegem, ca de obicei, pe boieri. Să nu uităm, însă, că mulți dintre aceștia trecuseră de bună voie de partea lui Petru chiar în cursul războiului din vara lui 1574. De asemenea, timpul lui Ioan vodă a însemnat și o oarecare „democrație” și este foarte posibil ca opoziția amintită să fi fost una realmente populară.

Este greu de detectat, în rest, o opoziție a mării boierimi. Ocazii au fost; să nu uităm că din vara lui 1577 a început caruselul expedițiilor căzăcești. O eventuală nemulțumire a boierimii (sau măcar a unei grupări) ar fi aruncat-o, logic, în brațele unuia din „domnișori”. Că nu a fost așa se vede și din aceea că un Ioan Potcoavă nu a putut în, este drept foarte scurtul lui răstimp de stăpânire, să încropească un sfat domnesc. În singurul document rămas de la el, o întăritură pentru mănăstirea Bistrița, în loc de marele logofăt, cum era firesc, a „învățat” Burlă hatmanul⁹².

O singură excepție aici, Vasile Bălțatul, fost logofăt, soțul Chiajnei, fiica lui Alexandru Lăpușneanu, cel care „...s-a închinat aceluia lotru, Crețul, și a ieșit din țara domniei mele <a lui Petru> și nu i-a fost de ajuns cât rău a făcut

⁸⁵ Șt.S. Gorovei, *op. cit.*, p. 504; Al.I. Gonța, *Mănăstirea Balica din Iași – o ctitorie din veacul al XVI-lea a boierilor Buzești din Țara Românească*, în „*Studii de istorie medievală*”, Iași, 1998, p. 246-247.

⁸⁶ *Ibidem*, p. 246.

⁸⁷ *Ibidem*, p. 248.

⁸⁸ *D.I.R.*, XVI, A, III, p. 303-304.

⁸⁹ N. Iorga *op. cit.*, p. 180.

⁹⁰ *D.I.R.*, XVI, A, III, p. 44 și urm.

⁹¹ Hurmuzaki, *op. cit.*, VIII, p. 179; *idem*, XI, p. XXXVIII; N. Iorga, *op. cit.*, p. 159.

⁹² *D.I.R.*, XVI, A, III, p. 91-92.

cu Crețul, ci s-a ridicat și cu Ivan, fratele Crețului și au venit cu mulți lotri cazaci, căci și aceștia au fost asupra domniei mele și asupra țării domniei mele; astfel, destul rău au făcut țării domniei mele și însuși Bălțatul a pierit cu acești lotri⁹³. Oricum, Vasile Bălțatul nu făcuse parte din sfat, el trebuind să fi fost logofăt al doilea sau al treilea.

În orice caz, primul sfat de după tulburările pricinuite de frații Potcoavă, cel din 22 februarie 1578, a fost aproape neschimbat⁹⁴.

Să arătăm, iarăși, că Iancu Sasul a considerat necesar să schimbe aproape din temelii sfatul domnesc, considerându-i, probabil, pe vechii boieri prea atașați de predecesorul său. Chiar dacă unii au rămas (cinci), nu-i mai găsim în aceleași dregătorii. Melentie Balica a fost singurul rămas în „post” – portar al Sucevei. Există, ce-i drept, două „promovări” spectaculoase – Luca Stroici, ajuns din vistier mare logofăt și Condrea Bucium, din pârcălab de Orhei, mare vornic de Țara de Jos – dar în rest, nume noi⁹⁵.

Cei aproape doi ani și jumătate de domnie ai lui Iancu Sasul (decembrie 1579-august 1582) conțin, fără îndoială, multe elemente interesante. Desigur că „influența occidentalismului” din al său „nou și interesant divan”⁹⁶ a fost mult exagerată de N. Iorga. Chiar dacă, așa cum arătam mai sus, Iancu vodă a remaniat, într-adevăr, sfatul puținii străini pătruși acum nu vin din Apus ci din Levantul prin excelență oriental. Am putea vorbi, așadar, mai curând de un început de penetrație levantină care, vizibil și la Petru⁹⁷, are acum ecouri și în componența sfatului.

Figura care se impune acum este cea a lui Bartolomeo Brutti, noul mare postelnic. Prezența sa aici este, firește, o răsplată pentru ajutorul dat lui Iancu la obținerea tronului; originea și cariera sa sunt binecunoscute⁹⁸. Ceva probleme ridică Bernat (Bernarea), desigur un Bernard; un sas⁹⁹, sau poate un venețian (Bernardo Borisi ?)¹⁰⁰, în orice caz, pârcălab de Neamț alături de grecul Nicola¹⁰¹. Iani, probabil Calughera, nu este o noutate, el venind, cum arătam, de la domnia lui Ioan vodă. În sfârșit, de la 8 decembrie 1581, apare și un nou spătar, Filip¹⁰². Este vorba de fiul Mariei Paleolog, soția domnului, deci un fiu vitreg al lui Iancu¹⁰³.

Restul boierilor noi erau autohtoni: Luca Stroici mare logofăt, Iurescul vornicul Țării de Sus, Ion Solomon vistier, fără a-i mai pomeni pe pârcălabi. N. Iorga arăta convingător că trebuie să fi fost mai ales tineri pe care Iancu a știut să-i câștige¹⁰⁴.

⁹³ *Ibidem*, p. 95.

⁹⁴ *Ibidem*, p. 93.

⁹⁵ *Ibidem*, p. 133.

⁹⁶ N. Iorga, *op. cit.*, p. 190.

⁹⁷ Petru s-a folosit de unele elemente străine în administrație, obligat la aceasta de marile datorii contractate la cumpărarea tronului. În prima domnie, de pildă, medicul său de curte, Solomon Aschenazi, controla strângerea dijmei (Al.I. Gonța, *Legăturile economice dintre Moldova și Transilvania în secolele XIII-XVII*, București, 1989, p. 162).

⁹⁸ Evoluția sa, la V. Apostolescu, *Un aventurier apusean la curtea lui Petru Șchiopul: Bartolomeo Brutti*, în AIIA, XVIII, 1981, p. 567-574.

⁹⁹ Gh.I. Brătianu, *op. cit.*, p. 143.

¹⁰⁰ N. Iorga, *op. cit.*, p. 191.

¹⁰¹ *D.I.R.*, XVI, A, III, p. 133.

¹⁰² *Ibidem*, p. 180.

¹⁰³ N. Iorga, *op. cit.*, p. 190 și 191.

¹⁰⁴ *Ibidem*, p. 191.

În schimb, a „izbutit“ să-i nemușumească pe ceilalți. Este posibil ca decimarea vechii boierimi – „prealabila curățire cu barda călăului“¹⁰⁵ – să fie iarăși o exagerare. Opoziția ce se constituie acum pare mai puțin afectată de goana după numerar a domnului, căreia i-a căzut victimă, se pare, Ioan Golia, cât, mai curând de puțina aplecare spre „pravoslaviie“, subliniată în două rânduri de cronicar¹⁰⁶.

Sigur este că boierii își reiau vechile tactici: „protestul prin pribegie“, care nu este, iată, împrumutat de la munteni, cum afirma Gh. I. Brătianu¹⁰⁷ – dar și jalbele la Poartă¹⁰⁸. Cei care au pribegit – Movileștii și ruda lor, hatmanul Balica – au folosit pretextul sfînțirii proaspetei lor ctitorii, Sucevița, antrenând cu acest prilej în fugă și pe primii doi prelați ai țării – mitropolitul Teofan și episcopul Rădăuților, Gheorghe Movilă¹⁰⁹.

Căderea lui Iancu s-a datorat însă mai puțin jalbelor boierești, cât propriilor imprudențe în politica externă. Relațiile încordate cu Polonia, apropierea de Austria, unde își pregătea fuga, fiind dată în vileag la Poartă de Christofor Dzierzek¹¹⁰ – dar și schimbarea de dispoziție a lui Sinan pașa, protectorul lui Iancu, au condus, la sfârșitul lui august 1582, la mazilirea sa. Petru, aflat tot acest răstimp în exil la Alep, este rechemat și, la 13 septembrie¹¹¹, pleacă spre țară, ajungând în Iași la 17 octombrie¹¹².

Cronicarul descrie foarte succint și plastic această reîntoarcere: „auzind deci pribegii care erau fugiți pîntr-alte țări de nevoia Iancului-vodă, cu dragoste s-au reîntors la domnul său, Pătru-vodă. Pre carii i-au miluit iară cu boierii lor“¹¹³.

Într-adevăr, nu mai putem vorbi acum de o remaniere a sfatului cât, mai curând de o restaurație. Este drept, echilibratul domn a știut să păstreze și elementele de valoare provenite de la predecesor. Astfel, Luca Stroici a ocupat, în continuare, înalta dregătorie de mare logofăt. Condrea Bucium a rămas și el, un timp, mare vornic al Țării de Jos¹¹⁴. Uimitoare, la prima vedere, pare păstrarea lui Bartolomeo Brutti dar, se pare, aceasta a fost una din condițiile impuse de Sinan, cu care se înrudea¹¹⁵.

A doua domnie a lui Petru a însemnat, însă, în primul rând, începutul ascensiunii Movileștilor. A fost, desigur, o răsplată pentru atitudinea lor din vremea lui Iancu Sasul. În fapt, primul sfat al lui Petru, la 6 ianuarie 1583, este martor la o întărire în favoarea Suceviței, implicit, un act de favoare pentru această familie¹¹⁶. Interesant este că în lista martorilor lipsește vornicul Țării de Sus, iar Ieremia, ce apare la începutul documentului ca „rugător“, este

¹⁰⁵ Hurmuzaki-Iorga, *op. cit.*, p. XLVII.

¹⁰⁶ Gr. Ureche, *op. cit.*, p. 170-171.

¹⁰⁷ Gh. I. Brătianu, *op. cit.*, p. 146.

¹⁰⁸ Gr. Ureche, *op. cit.*, p. 170-171.

¹⁰⁹ Hurmuzaki-Iorga, *op. cit.*, p. L; Șt. Berechet, *op. cit.*, p. 9-10.

¹¹⁰ *Ibidem*, p. XLIX.

¹¹¹ *Ibidem*, p. XLII.

¹¹² Gr. Ureche, *op. cit.*, p. 173.

¹¹³ *Ibidem*; aceeași idee – „...cu toții l-au așteptat cu bucurie și boierii pribegi încă au venit și i-au boierit pe toți cu boierii lor“, la Radu Popescu, *Istoriile domnilor Țării Românești*, București, 1984, p. 82.

¹¹⁴ De fapt, exact două luni: 14 martie – 15 mai 1583 (*D.I.R.*, XVI, A, III, p. 202, 204, 207, 211, 213, 214, 217, 219); va reveni în august 1584 (*Ibidem*, p. 341 și urm).

¹¹⁵ Raportul bailului Paolo Contarini la doge, din 15 septembrie 1582, arată că Petru a plecat spre Moldova avându-l chiar în suită pe Brutti (A. Veress, *Documente privitoare la istoria Ardealului, Moldovei și Țării Românești*, II, București, 1930, p. 230); în privința condiționării domniei de atitudine față de Brutti, și la V. Apostolescu, *op. cit.*, p. 567-568 și D. Ciurea, *Relațiile externe ale Moldovei în secolul al XVI-lea*, în *AIA*, X, 1973, p. 37.

¹¹⁶ *D.I.R.*, XVI, A, III, p. 198-200.

desemnat cu titlul de vornic. Dacă el ar fi ocupat dregătoria respectivă, nimic nu era mai firesc decât absența sa ca martor. La 14 martie 1583, vornic al Țării de Sus este însă Condrea Bucium¹¹⁷, pentru ca, la 6 august, vornici să fie Vartic (Ionașcu) și Ieremia Movilă¹¹⁸ ! De aici încolo Ieremia a ocupat, neîntrerupt, această dregătorie, până la 16 martie 1591, când îl aflăm tot vornic, dar al Țării de Jos¹¹⁹, aceasta până la părăsirea țării, împreună cu domnul, la sfârșitul lui august 1591.

Gheorghe Movilă a reocupat, firesc, scaunul episcopal al Rădăuților, pentru ca, după retragerea lui Teofan II¹²⁰, în 1587, să devină mitropolitul țării.

Mai puțin lămurită este situația celorlalți doi frați. Simion era doar aprod în documentul amintit, din 6 ianuarie 1583¹²¹. Când relatează exodul boierimii, din 1591, Grigore Ureche amintește de „Stroici logofătul cel mare, Iremiia Movilă vornicul și frati-său Simion paharnicul, carii mai apoi amândoi au căzut la domnie și fratile lor Toader spătariul...”¹²². Or, paharnic (ceașnic) la a doua domnie a lui Petru a fost, aproape tot timpul, (un) Gheorghe, exceptând ultimele două luni când apare (un) Vasile (aprilie-iunie 1591)¹²³. De asemenea, spătari au fost Stan, Bârlădeanul și Nădăbaico. Rezultă că frații Simion și Toader au fost, cel mult, dregători de rangul al doilea, care nu aveau acces în sfat.

O carieră mai mult decât interesantă a avut-o Andrei (Corcodel). Menționat prima dată ca pârcălab de Hotin (14 ianuarie 1584)¹²⁴, el a urcat rapid scara onorurilor. După o scurtă trecere la pârcălăbia de Neamț (ianuarie-martie 1576), de la 11 aprilie 1586 a devenit portar al Sucevei și hatman în locul lui Melentie Balica¹²⁵. În ultimele luni de domnie ale lui Petru, Andrei a fost mare vornic al Țării de Sus¹²⁶, pentru a redeveni hatman în sfatul lui Aron Tiranul¹²⁷. Există aici o oarecare neconcordanță, deoarece Grigore Ureche îl trece printre boierii care l-au însoțit pe domn în exil¹²⁸. Probabil o eroare a cronicarului, odată ce acolo apare drept „Andrei hatmanul” și știm că din 16 martie era vornic al Țării de Sus. La 7 mai 1593 era prezent la Constantinopol, când Andronic Cantacuzino îl informa pe Petru despre eforturile făcute pentru readucerea sa pe tronul Țării Moldovei¹²⁹. Pe malul Bosforului l-a cunoscut însă pe Mihai Viteazul care l-a luat cu el în Țara Românească, probabil chiar la îndemnul lui Andronic¹³⁰. Și astfel, fostul hatman moldovean a ajuns mare logofăt în sfatul domnului unificator (în răstimpul 2 octombrie – 14 decembrie 1594). Amestecat probabil în complotul de

¹¹⁷ *Ibidem*, p. 202.

¹¹⁸ *Ibidem*, p. 227; să remarcăm, în privința lui Ionașcu Vartic o anumită neconcordanță: aminteam anterior despre recuperarea satului Malitinți de către văduva lui Iurașco Vartic, ce fusese danielă către mănăstirea Galata și pentru pomenirea fratelui Ionașcu. Documentul este datat 7 mai 1586, dar între 8 aprilie – 8 mai 1587 și între 2 martie – 6 mai 1590, Vartic, care nu poate fi decât Ionașcu, reapare ca vornic al Țării de Sus. În plus, cunoaștem împrejurările morții sale, la 1594 (*D.I.R.*, XVI, A, IV, p. 117).

¹¹⁹ *Ibidem*, p. 11.

¹²⁰ Al.I. Ciurea, *Șirul mitropoliților Bisericii Ortodoxe din Moldova. Elemente esențiale biografice și bibliografice*, în vol. „Credință și cultură în Moldova”, II, Iași, 1996, p. 61.

¹²¹ *D.I.R.*, XVI, A, III, p. 198.

¹²² Gr. Ureche, *op. cit.*, p. 177.

¹²³ N. Stoicescu, *op. cit.*, p. 306.

¹²⁴ *D.I.R.*, XVI, A, III, p. 11.

¹²⁵ *Ibidem*, p. 313; în calitate de hatman a luat măsuri pentru stărpirea hoților din munții de la granița cu Transilvania, la 9 și 13 iulie 1584 (Al.I. Gonța, *op. cit.*, p. 168).

¹²⁶ *D.I.R.*, XVI, A, IV, p. 11.

¹²⁷ *Ibidem*, p. 40.

¹²⁸ Gr. Ureche, *op. cit.*, p. 177.

¹²⁹ *D.I.R.*, XVI, A, IV, p. 82-83.

¹³⁰ Șt. Andreescu, *Restitutio Daciae*, III, *Studii cu privire la Mihai Viteazul (1593-1601)*, București, 1997, p. 411.

la sfârșitul verii lui 1596 a fost însă executat de Mihai¹³¹. Acesta i-a confiscat averile căci o aflăm pe soția Todosia (Tudosca Hâra) pârându-se, la 7 mai 1597, la Suceava, în fața lui Ieremia Movilă, cu Drăghici Bogza logofăt, pentru două sate. Todosia, nepoata lui Luca Stroici – cel care contrasemnează actul – a pierdut procesul¹³², ceea ce, în treacăt fie spus, pune într-o lumină frumoasă dreptatea care se făcea pe atunci la judecățile domnești.

Andrei Corcodel nu este singurul boier care a ocupat dregătorii în ambele țări, în acea vreme. Primul, de fapt, a fost Ivan Noroceea din Răzvad, cel în care N. Stoicescu vedea „una din cele mai interesante figuri din istoria politică a celei de-a doua jumătăți a secolului al XVI-lea”¹³³.

Căsătorit cu Stana, fiica lui Mircea Ciobanul și a Chiajnei¹³⁴, Ivan Noroceea a avut o carieră strălucită în Țara Românească. Mare postelnic (1561-1564) și apoi mare logofăt (1564-1568), a rămas credincios cumnatului său, Petru cel Tânăr, și după mazilirea acestuia¹³⁵. La venirea pe tron a lui Alexandru-Mircea, pribegea în Transilvania, unde a rămas aproape două decenii. Bine „implantat” și acolo, și-a căsătorit o fiică, Zamfira, cu Petru Racz, apoi cu Ioan Balinlitt și a cumpărat sau a primit moșia Cetea, lângă Orăștie, unde a locuit cu fiul său Petru¹³⁶. Dar marea „lovitură” a dat-o cu cealaltă fiică, Velica, pețită de Petru vodă pentru nepotul și fiul său adoptiv Vlad, fiul lui Miloș.

Nunta Velicăi cu Vlad, din vara anului 1587, a fost mai mult un act politic, marcând împăcarea celor două ramuri ale familiei domnitoare muntene: descendenții lui Mihnea cel Rău și cei ai lui Radu cel Mare¹³⁷. Desfășurată cu mare pompă la Tecuci, ceremonia a prilejuit întâlnirea dintre Petru și nepotul său Mihnea, domnul Țării Românești, alte solii venind din Transilvania – însuși cancelarul Ștefan Josica și Gaspar Kornis – și chiar de la Poartă – ceaușul Mustafa „Lungul”¹³⁸. Rămasă de pomină și în analele Moldovei – „aceată veselie au fostu la Tecuciu”! – petrecerea, intercalată de cronicar între două relatări ale incursiunilor căzăcești¹³⁹, a durat mai bine de două luni¹⁴⁰.

Căsnicia, însă, nu a durat prea mult. La 6 august 1589, Vlad, pentru care unchiul și tatăl adoptiv, Petru vodă, cumpărase scaunul Țării Românești, murea otrăvit la Constantinopol. Autorul moral al faptei a fost, probabil, Mihnea – celălalt nepot și deci vărul lui Vlad – care a izbutit astfel să-și salveze scaunul domnesc¹⁴¹. Situația este cel puțin ciudată și vine în contradicție dacă nu cu caracterul lui Mihnea – care nu era tocmai la prima ispravă de acest gen,

¹³¹ *Ibidem*.

¹³² *D.I.R.*, XVI, A, IV, p. 162-163; Șt.S. Gorovei, *op. cit.*, p. 506. În plus, Todosia nu reușea să recupereze nici 6 000 de taleri imprumutați lui Mihai Viteazul (Șt. Andreescu, *op. cit.*, p. 411).

¹³³ N. Stoicescu, *Un aspect al relațiilor politice dintre Țara Românească și Moldova în secolele XVI-XVII: mutarea dregătorilor dintr-o țară în alta*, extras din AIIA, XI/1974, p. 252.

¹³⁴ N. Iorga, *op. cit.*, p. 226-227.

¹³⁵ N. Stoicescu, *op. cit.*, p. 252-253; N. Iorga, *Un pact de familie și o nuntă domnească*, în ARMSI, s. III, XII, 1932, p. 29.

¹³⁶ N. Iorga, *Istoria românilor*, V, București, 1937, p. 227.

¹³⁷ De fapt, două ramuri ale aceleiași linii principale, cea a Drăculeștilor – Vlad Țepeș, tatăl lui Mihnea cel Rău, străbunicul lui Petru și, respectiv, Vlad Călugărul, bunicul lui Mircea Ciobanul, erau fiii lui Vlad Dracul (St. Nicolaescu, *op. cit.*, p. 30).

¹³⁸ N. Iorga, *op. cit.*, p. 227.

¹³⁹ Gr. Ureche, *op. cit.*, p. 175-176 (bazat, probabil, pe amintirile tatălui său, Nestor).

¹⁴⁰ Scrisoarea lui Pascal de Marini Poli la Marioara Vallarga – la 2 iulie, Mihnea nu se întorsese încă (N. Iorga, *Contribuțiuni la istoria Munteniei în a doua jumătate a secolului al XVI-lea*, în ARMSI, s. II, XVIII, 1895-1896, p. 72).

¹⁴¹ Hurmuzaki-Iorga, *op. cit.*, p. LXVII.

dacă ne gândim la soarta lui Petru Cercel – cel puțin cu firea lui Petru, atât de departe de duplicitate¹⁴².

Velica s-a consolată relativ repede, măritându-se cu Fabio Genga, favoritul lui Sigismund Báthory¹⁴³, ajungând în final iubita lui Mihai Viteazul! Tatăl, convins probabil de Petru vodă, a trecut în Moldova unde îl aflăm, de la 24 aprilie 1589, până la 2 martie 1590, pârcălab de Neamț¹⁴⁴, iar de la 16 martie 1591 pârcălab de Roman¹⁴⁵. Nu l-a urmat pe ocrotitorul său în exil și, la 25 decembrie 1591, îl găsim în primul sfat al lui Aron vodă ca mare vornic al Țării de Sus¹⁴⁶. A mai fost și hatman, tot la Aron¹⁴⁷, pentru a trece din nou în Transilvania unde îl aflăm amestecat în căderea lui Balthazar Báthory. După execuția acestuia, la 11 septembrie 1594, Sigismund s-a simțit obligat să-l răsplătească pe neliniștitul boier¹⁴⁸. A ajuns, în final, în Țara Românească, devenind mare vornic la Mihai Viteazul și a participat cu vitejie la luptele cu otomanii, inclusiv la Călugăreni. Ultima mențiune în sfatul muntean datează din 3 februarie 1597¹⁴⁹. Dacă îi recapitulăm cariera – să recunoaștem, fabuloasă - observăm că am trecut cu el prin aproape jumătate de veac de istorie românească.

Pentru că a fost vorba de nunți domnești, să o amintim și pe aceea de la sfârșitul aceluia extraordinar an, 1587. Astfel, în decembrie, domnița Maria, fiica lui Petru vodă și a Mariei Amirali, s-a măritat cu Zotu Tigara, un greco-albanez din Epir¹⁵⁰. Din acest ginere Petru și-a făcut, nu un spătar, cum a crezut N. Iorga¹⁵¹, ci un pârcălab de Hotin. Apare în această dregătorie și, implicit, în sfat, relativ târziu, la 15 mai 1589¹⁵², și atunci doar pentru trei luni – până la 24 august¹⁵³. Îl mai găsim menționat o singură dată, în același post, la 16 martie 1591¹⁵⁴. Aceasta pentru că Zotu era desigur, mai aplecat spre negustorie decât spre onoruri și, în consecință, era mai mult pe drum. Acest „om de afaceri“ a găsit totuși timp să fie ctitor la Hlincea¹⁵⁵ și îl vom afla, mai târziu, amestecat în urâta afacere din jurul moștenirii lui Petru vodă.

Rămânând în sfera familiei, îl putem „recupera“ acum, cu oarecare certitudine, și pe Gheorghe, nepotul de soră a lui Petru, paharnic (1583-1589)¹⁵⁶ și apoi hatman (1590-1591)¹⁵⁷. Îl vom regăsi în exilul tirolez, alături de domn și de fiul acestuia, Ștefan.

Cum foarte numeroșii „Gheorghe“ din sfatul primei domnii s-au mai rărit în cea de-a doua, mergând din aproape în aproape și observând că Gheorghe paharnicul de mai sus este simultan cu un altul, pârcălab de Hotin, în sfatul de la 30 august 1584¹⁵⁸, se pare că am mai „izolat“ pe unul dintre ei. Gheorghe

¹⁴² Interesant este că la 3 mai 1590, deci la aproape un an de la derularea tragediei, Vlad reappare ca martor la o danie a lui Petru, dar este desigur o eroare la citirea datei (*D.I.R.*, XVI, A, III, p. 456).

¹⁴³ Șt. Andreescu, *op. cit.*, p. 377.

¹⁴⁴ *D.I.R.*, XVI, A, III, p. 418.

¹⁴⁵ *Idem*, IV, p. 11.

¹⁴⁶ *Ibidem*, p. 40.

¹⁴⁷ *Ibidem*, p. 80.

¹⁴⁸ Șt. Andreescu, *op. cit.*, p. 377.

¹⁴⁹ *Ibidem*, p. 376-377.

¹⁵⁰ N. Iorga, *Istoria românilor*, V, p. 228.

¹⁵¹ *Ibidem*.

¹⁵² *D.I.R.*, XVI, A, III, p. 423.

¹⁵³ *Ibidem*, p. 424, 426, 431, 434, 437, 438, 441, 444.

¹⁵⁴ *Idem*, IV, p. 11.

¹⁵⁵ N. Iorga, *Întoarcerea unei pribege: doamna Maria Minio*, în ARMSI, s. III, XII, 1932, p. 227.

¹⁵⁶ *D.I.R.*, XVI, A, III, p. 199.

¹⁵⁷ *Ibidem*, p. 451 și *Idem*, IV, p. 11, 16, 17, 30.

¹⁵⁸ *Idem*, III, p. 262.

Lozonschi a fost și el un personaj de seamă al vremii: socrul lui Ieremia Movilă și tatăl Elisabetei, cea care a fost, fără îndoială, „una din figurile cele mai marcante în galeria doamnelor române“ – expresia încununând frumoasa și exacta descriere a lui C. Gane¹⁵⁹.

Revenind la Gheorghe Lozonschi și judecând retroactiv, el ar putea fi atunci pârcălabul de Hotin din prima domnie a lui Petru (18 aprilie – 4 iulie 1578)¹⁶⁰ și cel al lui Iancu Sasul (20 martie 1580 - 28 iunie 1581)¹⁶¹.

Una din problemele cele mai chinuitoare ale lui Petru vodă, în această a doua domnie, au fost (iarăși) năvălirile cazacilor. Două epistole interesante, cu tangențe și asupra problemei în discuție – sfatul domnesc – pot completa tabloul acestei perioade.

Se știe că între 1583-1585 domnia în Țara Românească a lui Mihnea a fost întreruptă de cea a lui Petru Cercel. Aflată în exil la Rodos, Ecaterina Salvaressi, mama lui Mihnea, îi scria la Veneția, la 14 ianuarie 1584, Marioarei Vallarga, sora sa: „Ci nu te supăra deloc pentru nenorocirea care ne-a lovit, căci așa e obiceiul țării acesteia: când vreau să puie alt domn, scot pe cel dintâi și îl trimit aiurea, precum au făcut și cu Petru voievod, unchiul nepotului tău, și acuma află că domnește iarăși în Moldova. Și dacă întrebi și despre sora noastră, e bine și se află cu fetele ei la Constantinopol, dar bărbatul și ginerii sunt în Moldova cu cumnatul meu, domnul de care îți scriu“¹⁶².

Sora în discuție, Lucreția, avea într-adevăr trei fete cu Constantin Frangopulo. Ginerii erau Ioan de Marini Poli, soțul lui Esther, Pârvul clucerul, soțul Benettei, în sfârșit, Petru spătarul, cel al Păunei. O analiză rapidă a sfatului domnesc de după 1584 arată, la prima vedere, că Petru a avut discreția de a nu impune și Țării aceste rude prin alianță. Totuși, un fapt oarecum ieșit din comun petrecut (iar) în 1587 ar putea contrazice această aserțiune. Cronicarul l-a plasat chiar înaintea relatării nunții lui Vlad cu Velica: „ridicatu-sau o samă de cazaci ca niște lupi ce sântu învațați de-a pururea la pradă, de au intrat în țară și au prădat și multe bucate au luat de la ținutul Sorociei. Iară Pârvul pârcălabul Sorociei s-au îndemnat cu hânsarii și cu alții carii au vrut de bună voie și i-au ajunsu la Perieslavul. Acolo cazacii vrând să nu dea dobânda, moldovenii să scoată al său, tare războiul s-au făcut între dâșii și în doao zile bătându-i de abii au spartu pe cazaci. Mai apoi, dacă i-au biruit, pre toți i-au omorât, fără numai unul zic să fi scăpat; o samă vii i-au prins și i-au trimis la Petru vodă, pre carii i-au trimis la împărăție“¹⁶³.

Este posibilă o simplă coincidență, deși Pârvu este un nume rar la moldoveni. Oricum, acest frumos serviciu a fost „compensat“ ulterior de mașinațiile lui Ioan de Marini Poli, care au întunecat ultimii ani de exil ai lui Petru.

Celălalt moment, legat tot de cazaci, s-a petrecut doi ani mai târziu. Astfel, în februarie 1589, la Constantinopol, se aflase despre fuga lui Petru în Muntenia datorită cazacilor, veniți - firește - iar cu un „domnișor“ și care ar fi incendiat mai multe sate și chiar reședința domnească. Revenit rapid, domnul ar fi dispus decapitări de boieri și confiscări de bunuri¹⁶⁴.

¹⁵⁹ C. Gane, *Trecute vieți de doamne și domnițe*, I, Iași, 1971, p. 140-141.

¹⁶⁰ *D.I.R.*, XVI, A, III, p. 96 și 100.

¹⁶¹ *Ibidem*, p. 133, 140, 152, 154, 158, 162, 165.

¹⁶² N. Iorga, *Contribuțiuni la istoria Munteniei în a doua jumătate a secolului al XVI-lea*, p. 58.

¹⁶³ Gr. Ureche, *op. cit.*, p. 175.

¹⁶⁴ D. Ciurca, *op. cit.*, p. 38.

Lăsând la o parte că însăși firea lui Petru nu se potrivea cu asemenea măsuri, se poate observa că există, într-adevăr, între 20 decembrie 1588 și 24 aprilie 1589, o întrerupere relativ îndelungată a convocării sfatului, explicabilă tocmai prin evenimentele relatate. Dar sfatul de la 24 aprilie este aproape identic cu cel de la 20 decembrie¹⁶⁵, puținii dregători înlocuiți – un Bejan pârălab de Roman sau Gavril pârălab de Neamț – reapărând ulterior. Firește, nu putem verifica eventualele defecțiuni ale boierilor de rangul doi sau trei, dar chiar dacă ele au existat nu putem, încă odată, să nu punem la îndoială măsurile extreme amintite mai sus.

De altfel, ca și la prima domnie, problemele lui Petru vodă nu au venit din această direcție. Devotamentul castei boierești a fost o constantă a stăpânirii sale în Țara Moldovei, acesta verificându-se impresionant în împrejurările lui 1591.

Anul respectiv nu părea cu nimic mai deosebit decât cei de dinainte. Aceeași veșnică încordare polono-otomană pe tema cazacilor, același „etern” Christofor Dzierzek în drum spre Poartă pentru a calma spiritele, acum întovărășit și de Brutti¹⁶⁶. Și, desigur, pe când Dzierzek nu apucase nici să treacă Dunărea, aceeași cazaci în pradă, în aprilie, aducând cu ei și nelipsitul „domnișor” – un Lazăr, firește, și el un fiu al lui Ioan vodă¹⁶⁷. Situația era, fără îndoială, critică, dar cu nimic mai rea decât în perioada anterioară. De unde atunci neașteptata decizie a lui Petru vodă de a părăsi scaunul Țării?

Izvoarele din epocă, atât cele diplomatice cât și cele cronistice, sunt unanime: cauza acestui gest trebuie căutată în fiscalitatea exagerată practică de otomani. Era vorba, mai exact, de cereri suplimentare, peste obligațiile stabilite¹⁶⁸.

Pretextul a fost reluarea războiului cu Iranul, cauza reală fiind, de fapt, mazilirea marelui vizir Sinan și nevoia urgentă de numerar a succesorului său, Ferhad pașa¹⁶⁹. Chiar dacă Petru vodă dispunea de suficienți bani, temerile sale s-au legat de constituirea unui nedorit precedent¹⁷⁰.

Să nu uităm, iarăși, că Sinan rămăsese singurul sprijin la Poartă al domnului, în condițiile în care și nepotul Mihnea fusese mazilit și obligat să treacă la islamism. Îndepărtarea lui Sinan însemna pentru Petru și pericolul unei eventuale rechemări la Constantinopol unde ar fi putut împărtăși soarta lui Mihnea. La 24 septembrie 1591, într-o petiție către împăratul Rudolf al II-lea, Petru arăta limpede motivul fugii: abuzurile otomanilor și frica de turcire – pentru el și fiul său¹⁷¹.

Fapt este că după o încheiere extrem de minuțioasă a tuturor socotelilor administrative¹⁷², după ce a remis și ultimul tribut, Petru a trecut, la 19/29 august, în Polonia. Dacă gestul domnului, obosit, „îmbătrânit înainte de vreme”¹⁷³, poate fi, până la un punct, explicabil, uimitoare a fost atitudinea boierimii care l-a însoțit, într-un număr impresionant, în exil.

¹⁶⁵ *D.I.R.*, XVI, A, III, p. 418 și, respectiv, 411. Interesant este că sfatul din 24 aprilie 1589 a fost convocat la Vaslui, ceea ce confirmă știrea privind arderea curții domnești.

¹⁶⁶ Hurmuzaki, *op. cit.*, III, p. 144, 220-221, 252; Idem, XI, p. 220-221.

¹⁶⁷ Idem, III/1, p. 149 și Idem, XI, p. LXXIV. Privit până acum ca o personalitate extrem de energică doar în domeniul politic și militar, Ioan vodă trebuie reconsiderat în același sens – fără nici o ironie – și în cel sentimental.

¹⁶⁸ Gr. Ureche, *op. cit.*, p. 177; R. Popescu, *op. cit.*, p. 84; Hurmuzaki, *op. cit.*, III, p. 158-159 și 163, nota 324.

¹⁶⁹ Idem, XI, p. LXXIII.

¹⁷⁰ Gr. Ureche, *op. cit.*, p. 177.

¹⁷¹ Hurmuzaki-Iorga, *op. cit.*, p. LXV.

¹⁷² Așteptat, în acest sens, încheierea anului financiar, la 15 august (Sf. Maria) – vezi *Ibidem*, p. LXXIV.

¹⁷³ *Ibidem*.

Au plecat, astfel, Luca Stroici marele logofăt și fratele său Simion, Ieremia Movilă, vornicul Țării de Sus și frații săi – Gheorghe, mitropolitul Țării, Simion și Toader, boieri de rangul al doilea – apoi Gheorghe hatmanul, Vasile paharnicul, Zotu Tigara pârălab de Hotin și fratele său Apostol, Gheorghe Hrisoverghi cămăraș, clericii Anastasie, egumen al Galatei, Teodosie Barbovschi, viitorul mitropolit și Adam preotul¹⁷⁴. Altor boieri de rangul doi și trei nu le mai cunoaștem numele.

Desigur, pribegia nu era cu totul necunoscută boierimii moldovene. Formă de protest sau măcar de elementară protecție, am văzut-o aleasă chiar de Movilești cu un deceniu mai înainte. Oricât s-ar încerca o apropiere a situațiilor¹⁷⁵ nu putem să nu observăm marile diferențe față de 1581. Iancu Sasul era atunci o realitate îngrijorătoare, acum, în 1591, nu se cunoștea nici măcar numele eventualului succesor al lui Petru¹⁷⁶. Să nu uităm apoi moșiile părăsite într-o vreme când numerarul era atât de rar, ca și tulburările serioase izbucnite printre țărani, previzibile, generate (și) de vidul de la conducere¹⁷⁷.

Explicația din cronica țării – „...boierii se temură a rămânea, să nu pață ca mai înainte cu Iancul vodă“¹⁷⁸ – este, încă odată, una *post-factum*, chiar dacă îl are ca autor moral probabil pe Nistor Ureche, contemporan cu evenimentele. Este adevărat că, până la urmă, prudența celor plecați s-a dovedit înțeleaptă, purtarea lui Aron vodă amintind-o bine pe cea a lui Iancu Sasul, determinând, un an mai târziu, un nou val de emigrări. Cei care au riscat și au rămas au plătit scump: Bartolomeo Brutti a sfârșit sugrumat în închisoare, în iunie 1592¹⁷⁹, Ionașcu (?) Vartic a fost ucis și el, pentru hiclentie, „în munte“, în toamna lui 1594¹⁸⁰, în sfârșit, Condrea Bucium a fost și el executat, în 1592, fiind bănuit de complicitate cu orheienii răsculați¹⁸¹.

Revenind la soarta fugarilor, după un scurt tranzit prin Polonia, nu lipsit de unele incidente¹⁸², ei au trecut rapid în teritoriul imperialilor, prin munții Maramureșului, oprindu-se un timp la Satu Mare în așteptarea deciziei lui Rudolf al II-lea. Reamintim că, la 24 septembrie, Petru îi scrisese împăratului. Cerea un adăpost în Ungaria ori în altă parte a Austriei, sau măcar un pașaport pentru Roma¹⁸³.

Prevăzând fricțiunile pe care le va avea cu Poarta, Rudolf îl va refuza, iscăbind, totuși, la 14 octombrie, un pașaport pentru Roma. Primind învoirea, Petru s-a îndreptat spre Cașovia și apoi Tulln, pentru a ajunge la Viena, reședința arhiducelui Ernst, care îi va permite, până la urmă, rămânerea la Tulln, pe timpul iernii¹⁸⁴.

Aici, la 12/22 ianuarie 1592, Petru a redactat primul său testament. Grijile sale s-au îndreptat întâi către Irina „Botezata“, mama lui Ștefan, cu care se căsătorise în taină chiar înainte de a părăsi țara. Îi permitea să se mărite

¹⁷⁴ *Ibidem*, p. LXXV; Gr. Ureche, *op. cit.*, p. 177; Gh. I. Brătianu, *op. cit.*, p. 146.

¹⁷⁵ Aproximarea a fost făcută de Gh. I. Brătianu dar, este drept, de la „înălțimea“ sintezei lucrurile se văd altfel (*Ibidem*, p. 146).

¹⁷⁶ Aron a fost numit abia la 22 septembrie și a plecat spre țară la 14 noiembrie (Hurmuzaki-Iorga, *op. cit.*, p. 750; Idem, III/1, p. 159).

¹⁷⁷ N. Iorga, *Istoria românilor*, V, p. 249.

¹⁷⁸ Gr. Ureche, *op. cit.*, p. 177.

¹⁷⁹ D. Ciurea, *op. cit.*, p. 42; asasinarea lui Brutti a determinat mazilirea lui Aron, în iulie 1592.

¹⁸⁰ *D.I.R.*, XVI, A, IV, p. 117.

¹⁸¹ Gr. Ureche, *op. cit.*, p. 179.

¹⁸² Hurmuzaki, *op. cit.*, IV/2, p. 157; Idem, XI, p. 280.

¹⁸³ Vezi nota 164.

¹⁸⁴ Hurmuzaki-Iorga, *op. cit.*, p. LXXVI-LXXVII.

din nou, dacă nu va prefera să se călugărească după moartea sa. Ștefan era dat în grija lui Gheorghe hatmanul, nepotul domnului, tot el urmând să administreze robii și casa. În sfârșit, Maria și soțul ei, Zotu, au fost oarecum lăsați la o parte, ei primind, se pare, suficient încă de la nunta lor, în decembrie 1587¹⁸⁵.

Momentul de slăbiciune care va fi determinat acest gest a trecut; de asemenea, furtuna diplomatică stârnită de turci, enervați de a le fi scăpat o asemenea pradă, părea să se fi stins în primăvara lui 1592¹⁸⁶. În martie, îmbunat probabil de noi daruri, împăratul i-a permis fostului domn să se așeze în posesiunile Casei de Austria¹⁸⁷.

Avatarurilor lui Petru pe acest pământ străin unde, de altfel, își va găsi și sfârșitul, sunt binecunoscute și, oricum, nu fac subiectul rândurilor de față. Interesează mai mult că o parte a boierilor pribegi – Luca și Șimion Stroici, frații Movilă - s-au retras în Polonia, unde aveau legături și prieteni¹⁸⁸. Un alt grup, format din Apostol Tigara, Gheorghe, Vasile ceaișnicul și Gheorghe hatmanul a trecut în Veneția; lângă Petru, la Bozen, unde s-a stabilit în final, au mai rămas doar soția Irina, fiul Ștefan, Gheorghe Movilă, fiica Maria și soțul ei Zotu Tigara¹⁸⁹. Ulterior, Zotu pleacă și el la Veneția, cu toate rugămințile lui Petru.

De aici a ajuns la Moscova pentru a achiziționa blănuri și, în sfârșit, oricât ar părea de necrezut, s-a întors în Moldova, unde ajunge postelnic la Aron vodă¹⁹⁰ !

Așadar, la începutul toamnei lui 1592, acel „sfat domnesc în exil“ pare a se fi destrămat. În realitate, mulți dintre cei care, la prima vedere, par să-l fi părăsit pe fostul domn au acționat și în continuare în folosul său. Ne referim, desigur, mai mult la Movilești – de altfel, fostul și viitorul mitropolit Gheorghe Movilă a rămas, cum s-a văzut, lângă Petru – și la Stroicești, care, se pare, au fost cei mai apropiați și l-au prețuit sincer pe domn. De altfel, este posibil ca tocmai în sânul acestei grupări „poloneze“ să se fi născut gândul întoarcerii în scaun a lui Petru. Îngrijorați de veștile sumbre venite din țară, unde metodele lui Aron vodă au determinat, repetăm, un al doilea val de emigrări¹⁹¹, boierii de aici au încercat, într-o primă fază, să-l convingă pe fostul domn să vină în Polonia, unde avea oricum asigurate un domeniu și unele bunuri. În acest scop, Luca Stroici și Ieremia Movilă l-au vizitat, în decembrie 1593, la Bozen¹⁹².

În același timp, o grupare constantinopolitană, condusă de Andronic Cantacuzino și patriarhul Ieremia, acționa mult mai hotărât pentru revenirea lui Petru, cerându-i, tot în decembrie 1593, să vină la Adrianopol¹⁹³. Desigur, în privința celor de aici, nu ne putem face nici o iluzie. Era vorba prea puțin de devotament și mai mult de interes. Într-adevăr, cu un Mihnea turcit și un Petru pribeg „clientela Mirceștilor murea de foame“¹⁹⁴.

¹⁸⁵ Testamentul este reprodus în *ibidem*, p. 250-252.

¹⁸⁶ *Ibidem*, p. LXXVI.

¹⁸⁷ *Ibidem*, p. LXXVII; *Idem*, III/1, p. 162-163.

¹⁸⁸ Gr. Ureche, *op. cit.*, p. 178.

¹⁸⁹ Hurmuzaki-Iorga, *op. cit.*, p. LXXVIII-LXXIX.

¹⁹⁰ *D.I.R.*, XVI, A, IV, p. 70.

¹⁹¹ Gr. Ureche, *op. cit.*, p. 182; Hurmuzaki-Iorga, *op. cit.*, p. LXXXIV.

¹⁹² *Ibidem*, p. 313, 376-377, 450-451; A. Veress, *op. cit.*, IV, p. 255; Document Ciurea, *op. cit.*, p. 41.

¹⁹³ *D.I.R.*, XVI, A, IV, p. 97.

¹⁹⁴ Hurmuzaki-Iorga, *op. cit.*, p. LXXXI.

Dar Petru era mult prea obosit și bătrân pentru a se mai angrena într-o asemenea luptă. Era afectat psihic și de moartea Irinei, soția anilor de exil¹⁹⁵, dar, mai ales, de josnicul proces intentat de Ioan (Giovanni) de Marini Poli, în primăvara lui 1593¹⁹⁶.

În plus, chiar dacă Petru ar fi avut energia necesară, poliția imperială începuse să se închidă în jurul său. Unele indiscreții ale lui Benedetto Brutti – fratele lui Bartolomeo – care mijlocea revenirea pe lângă Sinan, din nou mare vizir, au ajuns la cunoștința ambasadei imperiale de la Constantinopol¹⁹⁷. Prin rezidentul Krechwitz știrile au ajuns rapid și în Austria unde, firește, supravegherea în jurul fostului domn a crescut.

Pe de altă parte și situația politică internațională s-a schimbat. Criza relațiilor osmano-austriece ajunsese la apogeu. Ciocnirile de graniță, în zona bosniaco-croată, începute în aprilie 1592, au culminat, în 1593, cu declararea oficială a conflictului, rămas în istorie ca „războiul de 13 ani” sau „războiul cel lung”¹⁹⁸. Era evident că ambele părți aflate în luptă aveau nevoie de domni credincioși în țările române, dar, în același timp, și de personalități energice acolo.

În aceste condiții, atitudinea binevoitoare a otomanilor față de Petru apare ca extrem de suspectă. Intrat în corespondență cu domnul pribeag, marele vizir îl invita insistent, în vara lui 1593, să revină în teritoriul Imperiului otoman: „Aici eu <Sinan> am făcut o anafora și urmarea anaforalei a fost că greșeala ta a fost iertată și să te așezi la Chios și, când vei lua hârtia cea mare, se cuvine, cum ți se scrie să faci și să gonești frica din inima ta și cu bună dispoziție să vii cu familia ta la Chios, să te așezi, deoarece toată greșeala a fost iertată. Numai să vii cu bărbăție și nu vei avea nici un rău și îndată, fără zăbavă să vii, căci tu ai făcut paretisis <demisie> și nu ai făcut viclenie. Și ce rău să-ți vină? Numai să vii cât mai repede”¹⁹⁹.

Stilul eliptic era propriu epocii dar capcana pare prea transparentă, chiar și pentru otomani. Se subînțelegea că Petru nu trebuia să vină doar cu familia – redusă atunci, de fapt, la fiul Ștefan – ci mai ales cu averea²⁰⁰.

Cealaltă tabără a încercat și ea să se folosească de exilat, cerându-i să organizeze revolte în țările române. Refuzul firesc al lui Petru a întezit persecuțiile amfitrionului și, mai curând, temnicerului său, Kühbach²⁰¹. În realitate, Petru îi interesa pe imperiali probabil tot din aceeași perspectivă bănească, ca și pe otomani.

În asemenea condiții sfârșitul lui Petru, la 1 iulie 1594, la Zimmerlehen, trebuie să fi fost un fel de izbăvire. Moartea sa a fost însă și prilejul unei ultime reuniri a celor ce l-au însoțit în exil, determinată nu atât de gânduri pioase cât de „mirosul pradei”²⁰².

Într-adevăr, lupta în jurul moștenirii – implicit a custodiei micului Ștefan – a pus, după expresia lui N. Iorga, „în cea mai rea lumină boierimea românească a timpului și ne destăinuiește o decădere morală, care face pe

¹⁹⁵ La 3 noiembrie 1592; epitaful, la St. Nicolaescu, *op. cit.*, p. 29; v. și Sorin Iftimi, *Roabele orientale de la curtea Doamnei (secolele XVI-XVIII)*, în *Omagiu istoricului Dan Berindei*, Focșani, 2001, p. 20-35.

¹⁹⁶ Amănunte în Hurmuzaki-Iorga, *op. cit.*, p. LXXX și urm.

¹⁹⁷ Idem, III/1, p. 167; Hurmuzaki-Iorga, *op. cit.*, p. LXXXVI.

¹⁹⁸ A. Ducei, *Istoria imperiului otoman până la 1656*, București, 1978, p. 262 și urm.

¹⁹⁹ D.I.R., XVI, A, IV, p. 88.

²⁰⁰ Avea, oricum, sume depuse în Imperiul otoman (Hurmuzaki-Iorga, *op. cit.*, p. LXXXIV).

²⁰¹ *Ibidem*, p. LXXXVI.

²⁰² *Ibidem*, p. LXXXIX.

fanarioți albi ca zăpada²⁰³. Lăsând la o parte exagerările – despre decădere morală s-a vorbit în toate epocile – să observăm iarăși că marele istoric a extins oprobiul asupra întregii boierimi, deși nu era cazul. A fost, desigur, o afacere degradantă dar aici au fost amestecați doar un număr relativ mic de apropiați ai lui Petru: domnița Maria cu „bărbosul și vicleanul ei soț²⁰⁴, Alexandra, sora lui Petru, Gheorghe hatmanul, nepotul acestuia. Mai curând, o afacere de familie în care Movileștii, de pildă, sau Stroiceștii nu au fost amestecați.

În Polonia, gruparea boierească de acolo, cu rândurile tot mai îngroșate de proaspeții fugari din țară, a rămas credincioasă lui Petru vodă până la sfârșit. În fruntea ei se impunea tot mai mult Ieremia Movilă. Abia când a pierdut definitiv speranța recuperării lui Ștefan, încăput pe mâna iezuiților, în vederea impunerii lui ca domn, cel mai mare dintre frații Movilă a decis, în acord cu ceilalți pribegi, să obțină tronul pentru el însuși. Domnia lui Ieremia Movilă a continuat linia politică schițată cu discreția caracteristică de Petru vodă, evident și sub unghiul raporturilor cu sfatul domnesc.

Parafrazând o celebră expresie am putea spune, la final, că „fiecare domn își are Sfatul pe care îl merită“. Cum Petru vodă, pe lângă marile calități, ce au răzbătut și în rândurile de față, nu a fost, orice s-ar spune, un om de acțiune, am putea fi tentați să-i privim pe sftelnicii săi într-un mod asemănător.

O asemenea viziune ar fi, desigur, falsă: alături de personalități scânteietoare, precum un Luca Stroici sau Bartolomeo Brutti, au stat figuri energice ca Ivan Noroce, Andrei Corcodel sau acel enigmatic Pârvu, pârălab de Sorocea, dar și intriganți desăvârșiți, precum Zotu Tigara. Cumpăna între asemenea personalități puternice a fost bine ținută de Petru vodă și poate aici rezida principalul său merit. Nici un caz de hiclenie²⁰⁵ în aproape două decenii de domnie – iată o performanță neatinsă până atunci de vreun domn în istoria Țării Moldovei. Relațiile excelente între domn și boieri sunt poate o cheie, o explicație, pentru lungimea relativ mare a domniei lui Petru. Prin contrast, domniile scurte care au caracterizat secolul al XVI-lea românesc, pot avea aici una din cauze.

În sfârșit, Petru a fost invocat de unii istorici ca un precursor al lui Mihai Viteazul²⁰⁶. Fiind primul Basarab pe tronul Mușatinilor, lui Petru i s-a speculat poate prea mult și intitulăția din celebrul tratat comercial cu Anglia: „Noi Petru...domn al Țării Românești și al Moldovei²⁰⁷, avându-se în vedere și faptul că în Țara Românească domnea nevârștnicul său nepot. Se uita însă că în spatele lui Mihnea se afla puternica personalitate a mamei sale, Ecaterina Salvaressi, ce nu ar fi admis o știrbire a prerogativelor sale. Apoi regina Elisabeta – reprezentată de William Harborne – apare în același document ca „...regina Angliei, Franței și Irlandei²⁰⁸ ceea ce încheie credem chestiunea.

Privind cu necesară prudență spre exagerările naționaliste să amintim, totuși, cele două cazuri de dregători alternativi, în Țara Românească și Moldova: Andrei Corcodel și Ivan Noroce, care stabilesc, de data aceasta o legătură indiscutabilă între Petru și Mihai Viteazul.

²⁰³ *Ibidem*.

²⁰⁴ *Ibidem*.

²⁰⁵ Cu excepția amintită a lui Vasile Bălțatul – vezi nota 87.

²⁰⁶ Gh. David, *op. cit.*, p. 243.

²⁰⁷ I. Ionașcu, P. Bărbulescu, Gh. Gheorghe, *Relațiile internaționale ale României în documente (1368-1900)*, București, 1971, p. 174.

²⁰⁸ *Ibidem*.

**SFATUL DOMNESC AL LUI PETRU ȘCHIOPUL
PRIMA DOMNIE (1574-1579) I**

Dragătorie	10 V 1574 ultimul la Ioan vodă)	5 III 75 (primul la Petru)	23 III și 30 III 75	2 V 75	16 VII 75	5 IX 75	17 IX 75	18 IV și 20 IV 76	16 VII 76 ⁴	8 XI și 5 XII 76	6 II 77	16 III 77	22 II 78 ⁹	18 IV 78	4 VII 78
Boieri fără dragătorie	Cozma Murgul ¹	Zbierea ¹	idem	idem	idem	Zbierea Caraghiuzel	Zbierea idem	Zbierea	idem	idem	idem	idem	Gheorghe ¹⁰	-	-
Logozașii	Ion Golia	idem	idem	idem	idem	idem	idem	idem	idem	idem	idem	idem	idem	I. Golia	idem
Tăii de Sus Tăii de Jos	Dumbravă (Ion Gruzază)	C. Murgul Bilăi	idem	idem	idem	idem	idem	idem	idem	idem	idem	idem	idem	idem	idem
Părcălab Hoin	Lupu Hurul	Cârstea și Andronic	idem	idem	Tonder și idem	idem	idem	idem	Gheorghe și Ioan	Andronic și Gavril	idem	idem	Zbierea Gavril Andronic	Vartic și Gheorghe (Lozonschi)	Andron și idem
Părcălab Neanc	Toader	Petrașco și Dragul	Toader și idem	idem	Petrașco și idem	idem	Berheci și Iani	idem	Ștefan Golăi și Brânză	idem și Iani	Dragul și idem	Ștefan Golăi și idem	Berheci și idem	Gragul și Șteful	Șt. Golăi și Brânza
Fărcălab Romen	Caraghiuzi ¹	Berheci ² și Burciul	Vitold ³ și idem	idem	Berheci și idem	idem	Petru ⁶ și Brânză	idem	Murgu și Sava	Brânză și Condrea ⁶	idem	Petru și Brânză ⁶	idem	Murgul și Sima	idem
Portarul Sucevei	Ieremia Golia	Slavila	idem	idem	idem	idem	idem	idem	Ghenghea	Slavila	idem	idem	idem ¹¹	Ghenghea	idem
Părcălab Orhei	Danciulă	Negrilă	idem	idem	Zbierea și idem	idem	Bucium	idem	-	Bucium și Cămărzan	-	idem	Bucium	-	idem
Spătarul	Gligore	Gavril	idem	idem	idem	idem	idem	idem	idem	Casin ⁷	Gavril ⁷	Ilia	Gavril	idem	idem
Viștierul	Iani	idem	idem	idem	idem	idem	Gheorghe	idem	Iani	Gheorghe	idem	idem	idem	Iani	idem
Postăricul	Mălai Petru	Dumitru	idem	idem	-	idem	Aslan	idem	Bucte	Vartic ⁵	idem	idem	Belam	Curt	Burtea
Ceașnicul	Bucium	Vartic	idem	idem	idem	idem	idem	idem	Balica	idem	idem	idem	Vartic	Balica	idem
Stolnicul	Bilăi ¹	idem	idem	idem	idem	idem	idem și Bulăul	Nicola	Pațea	Nicula	idem	idem	idem	-	Pațea
Comisul	P Nicoară	idem	idem	idem	idem	idem	-	Borciul ¹⁰	Popescu ⁹	Borciul ¹⁰	Popescu ⁹	Borciul ¹⁰	idem ⁸	Popescu ⁸	idem

1 Boieri fără dragătorie la Bogdan Lăpușneanu (sfatul din 11.3. 1569)

2 Un Toma Berheci al doilea pisar apară la 17.5.1575.

3 Hotărâncește, în aceeași calitate, satul Toplița, din ocolul Neamțului, la 11 iulie 1575.

4 Actul este o copie din sec al XIX-lea; deși o întăritură pentru mănăstirea Bistrița, originalul se află la Vărtic (un posibil fals)

5 Iurașco Vartic („fost postelnic” – DIR, A, XVI, III, p. 284) - în general, greu de deosebit de fratele Ioan.

6 Poate Petre Condrea ?

7 Gavril Casin ?

8 Burciul Popescu ?

9 După întreruperea lui Potcoavă.

10 La 5 aprilie 1578, Ioan Golia reapare ca mare logofăt.

11 Încă de la 3 aprilie, hatman era Ghenghea.

**SFATUL DOMNESC AL LUI PETRU ȘCHIOPUL
PRIMA DOMNIE (1574-1579) - II**

Dregătoria	4VII78	2,6,18,26IV78	28V79	1VI79	19VIII79	21IX79/1	21IX79/2 (ultimul sfat al lui Petru) ¹	20III'80 (primul sfat al lui Iancu Sasu)	8III'82 (ultimul sfat al Iancu Sasu)	6I'83 (primul sfat al lui Petru la a doua domnie)
Boieri fără dregătorie	-									
Logofătul	I. Golia	Gheorghe	idem	idem	idem	idem	idem	Lupu Stroici ²	idem	idem
Vornicul Țării de Sus Țării de Jos	Murgu Bilăi	idem	idem	idem	idem Slăvilă	idem Bilăi	idem Slăvilă	Bucium Iurescul	idem	Vartic Ieremia Movilă
Părcălab Hotin	Gheorghe și Andronic	Iurașcu Varticovici și Vartic	idem	idem	idem	idem	idem	Toader și Gheorghe	idem și Petrea Solacu	Gavrila și Gavrilaş
Părcălab Neamț	Șt. Golăi și Brânză	Codrea și idem	Șt. Golăi idem	idem	idem	idem	idem	Bărnat și Nicola	Bernat	Cârstea și Golăi
Părcălab Roman	Murgu și Sava	idem și Șt. Golăi	Petrea și Golăiaș	Condrea și Murgul	Vascaș și idem	idem	Golăiaș și idem	Ilea și Jurj	idem	Nicula și Toma
Portarul Sucevei	Ghenghea	Balica	idem	idem	idem	idem	idem	idem	Nicola	Balica
Părcălab Orhei	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Spătarul	Gavril	Pojog	idem	idem	idem	idem	idem	-	Filip	Stan
Vistierul	Gheorghe	Stroici	idem	idem	idem	idem	idem	Solomon	idem	Iani
Postelnicul	Burtea	Iani	idem	idem	idem	idem	idem	Bruț ³	idem	idem
Ceșnicul	Balica	Burtea	idem	idem	idem	idem	idem	Golăi ⁴	idem	Gheorghe ⁵
Stolnicul	Pațea	Cocor	idem	idem	idem	idem	idem	Rădici	idem	Cocorea
Comisul	Popescu	idem	idem	idem	idem	idem	idem	Iani	idem	Stan

1 Neconcordanțele între cele două documente, emise în aceeași zi, sunt uimitoare. Ambele au același pisar, sunt originale slave – ceea ce face puțin probabilă ipoteza unui fals. Singura explicație rămâne graba sau neatenția pisarului.

2 Într-un act de la 28 februarie 1580, I. Golia reapare ca mare logofăt !

3 Evident, Bartolomeo Brutti.

4 Firește, Șteful Golăi, fratele lui Ioan.

5 Nepotul lui Petru Șchiopul.

**SFATUL DOMNESC AL LUI PETRU ȘCHIOPUL
A DOUA DOMNIE (1582-1591) - I**

Dregătonia	6183 (primul sfat al lui Petru la a doua domnie)	14 III '83	24, 29 III '83	12, 23 IV, 10, 15 V, '83	6 VIII '83	14 I '84	20 III, 5 IV '84	8, 13, 14 IV '84	30 VIII '84 ¹	1 X '84	30 III, 2, 5, 6, 8 IV '85	15 IX '85
Boieri fără dregătorie	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Logofătul	Lupu Stroici	idem	idem	idem	idem	idem	idem	idem	idem	idem	idem	idem
Vornicul	Vartic	idem	idem	idem	Vartic	idem	idem	idem	Bucium	idem	idem	idem
Țării de Sus	Ieremia	Condrea	idem	idem	Ieremia	idem	idem	idem	Bucium	idem	idem	idem
Țării de Jos	Movila	Bucium	idem	idem	Movila	idem	idem	idem	idem	idem	idem	idem
Păcălab	Gavrila	Vartic	idem	idem	Gavrila	idem	lurașco	idem	Gheorghe	Bucium	Andrei	Bucium
Hotin	și Gavriilaș	Nicolae	idem	idem	Gavrilaș	Andrei	idem	idem	Cucor	Andrei	lurașcu	Gheorghe
Păcălab	Cârstea și Golăi	idem	idem	idem	idem	idem	Bucium	idem	Gavrila	Andrei	Bucium	Caraiman
Neamț	Gheorghe	Gheorghe	idem	idem	idem	idem	idem	idem	Vasile	Dracsin	idem	idem
Păcălab	Nicula și Toma	idem	idem	idem	idem	David	Petrea	Nicola	Bejan	Gheorghe	idem ²	Miron
Roman	idem	idem	idem	idem	idem	idem	idem	idem	idem	Luca	idem	idem
Portarul	Balica	idem	idem	idem	idem	idem	idem	idem	Andrei	Balica	idem	Andrei
Sucevei	idem	idem	idem	idem	idem	Danciul	idem	idem	-	-	-	-
Păcălab	-	Paștea	-	Nădăbaico	-	Durac	-	idem	-	-	-	-
Orhei:	-	Popescul	-	Popescul	-	-	-	idem	-	-	-	-
Spătarul	Stan	-	-	-	idem	-	-	-	Bănlădeanul	Stan	Nădăbaico	idem
Vistierul	Iani	idem	idem	idem	idem	idem	idem	idem	idem	idem	idem	idem
Postelnicul	Brutti	idem	idem	idem	idem	idem	idem	idem	idem	idem	idem	idem
Ceașnicul	Gheorghes	idem	idem	idem	idem	idem	idem	idem	idem	idem	idem	idem
Stolnicul	Cocorea	idem	idem	idem	idem	idem	idem	idem	idem	Cocor	idem	idem
Comisul	Stan	idem	idem	idem	idem	idem	idem	idem	idem	idem	idem	idem

¹ Documentul conține practic genealogia lui Petru Șchiopul

² Un hrisov de la Pângărați, datat 7094 (1585): Miron și Luca - păcălăbi de Roman; Bucium - Hotin; Andrei și Dracsin - Neamț etc

**SFATUL DOMNESC AL LUI PETRU ȘCHIOPUL
LA A DOUA DOMNIE (1582-1591) - II**

Dreagătoria	12 I '86	20, 26, 28 II, 11 III '86	11, 13 IV '86	22 V '86	31 '87	7 III '87	8 IV '87	10, 16 IV, 8 V/1,2 '87	15 XI, 20 XII '87, 28 I, 21 V, 20 VIII '88	24 IV '89	25 IV '89	15 V '89	23, 25 V, 5, 20, 25 VI, 10 VII, 22, 24 VIII '89	28 I '90	2 III '90	6 II 90 ¹
Boieri fără dregătorie	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Logofătul	Stroici	idem	idem	idem	idem	idem	idem	idem	idem	idem	idem	idem	idem	idem	idem	idem
Vornicul	Vartic	idem	idem	idem	Bucium	Bucium	Vartic	idem	Bucium	idem	idem	idem	idem	idem	idem	idem
Țani de Sus	I. Movilă	idem	idem	idem	idem	idem	idem	idem	C. Bucium	idem	idem	idem	idem	idem	idem	idem
Țani de Jos	-	idem	idem	idem	idem	idem	idem	idem	idem	idem	idem	idem	idem	idem	idem	idem
Părcălab	Bucium	idem	idem	idem	Cocor	Bărlădean	idem	idem	idem	Zota ³	Cocorea	Zota	idem	Cocor	Bărlădean	idem
Hobin	-	idem	idem	idem	idem	idem	idem	idem	idem	idem	idem	idem	idem	idem	idem	idem
Părcălab	Andrei	idem	Caraiman	idem	idem	Cârstea	Filip	Ciolpa	Gavril	Ivan ⁴	Gavril	Ivan ⁴	Ivan ⁴	idem	idem	Golăi ⁵
Neamț	Dracsin	idem	Drăgușan	idem	idem	idem	idem	idem	Cârstea	idem	Cârstea	idem	idem	Bejan	idem	idem
Părcălab	Luca	idem	idem	idem	idem	Bejan	idem	idem	idem	Petrea	David	idem	idem	idem	idem	Nicula
Roman	Miton	idem	idem	idem	idem	Idoneșcu	Luca	David	idem	Idoneșcu	Bejan	Petrea	idem	Bejan	David	Toma
Fontarul	Balica	-	Andrei ⁶	idem	idem	idem	idem	idem	idem	idem	idem	idem	idem	Gheorghe	Andrei	Balica
Sucevel	-	-	-	Simion	-	-	-	-	-	-	Durachi	-	-	-	-	-
Părcălab	Nădăbăz	idem	idem	idem	idem	idem	Bărlăde	idem	idem	idem	Nădăbăz	idem	idem	idem	Bărlăde	Stan
Orhei	o	idem	idem	idem	idem	idem	anu	idem	idem	idem	co	idem	idem	idem	nu	idem
Sătarul	Jani	-	idem	idem	idem	-	idem	idem	idem	idem	idem	idem	idem	idem	idem	idem
Vișteriu	Bruiț	idem	idem	idem	idem	idem	idem	idem	idem	idem	idem	idem	idem	idem	idem	idem
Postelnicul	Gheorgh	idem	idem	idem	idem	idem	idem	idem	idem	idem	idem	idem	idem	idem	idem	idem
Ceasnicul	-	idem	idem	idem	idem	idem	idem	idem	idem	idem	idem	idem	idem	Hristofor ²	idem	idem
Ștebucul	Cocor	idem	idem	idem	idem	Sava	Cavaghi	idem	Sava	idem	idem	idem	idem	idem	idem	Nicoară
Comisul	Stan	idem	idem	idem	idem	idem	uzel	idem	idem	idem	idem	idem	idem	idem	idem	idem

1 Document fals

2 Cristofor Bruti

3 Zota Tigara, gherele domnului

4 Ivan Norocea

5 Șteful Golăi

6 Andrei Corcodei

**SFATUL DOMNESC AL LUI PETRU ȘCHIOPUL
A DOUA DOMNIE (1582-1591) - III**

Dregătoria	16 II 1591	25 IV 91	30 IV 91	16 VI 91 (ultimul sfat al lui Petru)	25 XII 91 (primul sfat al lui Aron)	3 V 92
Boieri fără dregătorie	-	-	-	-	-	-
Logofătul	Stroici	idem	idem	idem	Bărlădeanu	idem
Vornicul	Ieremia Movilă	idem	idem	idem	Condrea Bucium Ivan	idem
Țarii de Sus	Andrei	idem	idem	idem	Molodeț Jora	idem
Țarii de Jos	Gheorghe Zota	idem	idem	idem	Bejan	idem
Părcălab	Cârstea Dragotă	Ivan Dracsin	idem	-	idem	idem
Hoin	Bejan Ivan	Ionașco Andreica	idem	idem	Onciul	idem
Părcălab	Gheorghe	idem	idem	idem	Andrei	idem
Neamț	-	-	-	-	-	-
Părcălab	Nădăbaico	idem	idem	idem	Constantin	idem
Portarul	-	lane	idem	idem	Planșa	Teț...
Sucevei	Brutti	idem	Coste	Brut	Pangrație	Oprea
Părcălab	-	Vasile	idem	idem	Bejan	șters
Orhei	Sava	idem	idem	idem	Panaghioț	șters
Spătarul	Stan	idem	idem	idem	idem	idem
Vistierul	-	-	-	-	-	-
Postelnicul	-	-	-	-	-	-
Ceașnicul	-	-	-	-	-	-
Stolnicul	-	-	-	-	-	-
Comisul	-	-	-	-	-	-

Le Conseil princier de Petru Șchiopul

Résumé

Les difficultés de ce genre d'investigation sont connues ; de toute façon, l'étude présente n'est pas pour autant généalogique, ce qui aurait requis une analyse attentive de la propriété, étant surtout axé sur la présentation des coordonnées de politique interne pendant le règne d'un des plus controversés et, implicitement, intéressants princes de la fin du Moyen-Age roumain.

Les avatars de Petru Șchiopul – le premier prince originaire de Valachie au trône de la Moldavie – n'ont été ni atténués par cette descendance ni moindres par rapport à ceux d'autres princes, surtout de ceux qui étaient complètement étrangers à cet espace : antérieurement, Despot Vodă ou ultérieurement, Gaspar Gratiani. La réaction normale de rejet a été pourtant dépassée à cause des qualités personnelles du prince, canalisées vers les efforts de redressement du pays, ébranlé par les événements de l'année 1574. L'équilibre nécessaire s'est aussi reflété dans le cadre du conseil princier, constitué, pendant le premier règne (1574-1579), des dignitaires mêmes de Ioan Vodă. La politique de réconciliation suivie par le prince a aussi bénéficié de la sage décision d'éviter d'introduire dans le conseil des parents ou des proches, pratique courante d'autres princes, et surtout, du successeur immédiat – Iancu Sasul (1579-1582).

Toutefois, le règne de Iancu Vodă a représenté une chance de plus pour Petru, la caste des nobles ne réalisant qu'alors, par contraste, les grandes qualités de ce dernier. La politique dure de Iancu Sasul dans les rapports aux nobles est allée jusqu'à la suppression physique des incommodes, l'exécution du grand chancelier Ioan Golăi étant un tel exemple.

La réconciliation de l'attitude des nobles pendant le second règne de Petru (1582-1591), la reprise de la politique modérée, l'équilibre maintenu par le prince entre les personnalités remarquables et les différents caractères du conseil constituent les véritables caractéristiques de cette période. Il est à noter que l'alternance de certains dignitaires entre les deux pays roumains – Andrei Corcodel et Ivan Noroceă de Răzvad.

Enfin, l'étonnant exode de la noblesse à la fin de l'été 1591, concomitante à la décision bienveillante du prince de renoncer au trône, suggère, une fois de plus, de manière rétroactive, le caractère des relations existantes au sommet de la pyramide sociale de l'époque.

La conclusion souligne la constitution d'un modèle politique suivi aussi bien par les Movilești que par Radu Mihnea - l'arrière-petit-fils du prince étudié dans ce contexte - , ce dernier, l'appliquant, il est vrai, d'une manière nuancée, proche de l'absolutisme monarchique.